

تهران، رکورددار چندقلو زایی

مرکز صد جمعیت کشور سازمان ثبت احوال کشور، تعداد ولادت‌های ثبت‌شده بر حسب چندقلو زایی در سال ۱۴۰۲ را منتشر کرد. طبق اعلام مرکز صد جمعیت کشور سازمان ثبت احوال در سال ۱۴۰۲، تعداد ۱۹ هزار و ۴۴۳ مورد چندقلو زایی در کشور به ثبت رسیده است. براساس این گزارش، از این تعداد ۱۸ هزار و ۷۵۰ رویداد دوقلو، ۶۷۱ رویداد سه‌قلو، ۲۰ رویداد چهارقلو و تعداد ۲ رویداد پنج‌قلو بوده است. مرکز صد جمعیت کشور سازمان ثبت احوال اعلام کرد: «براین اساس حدود ۳/۷ درصد ولادت‌های ثبت‌شده در سال ۱۴۰۲، مربوط به چندقلو زایی بوده است که استان‌های تهران با ۵ هزار و ۷۸۷ رویداد، خراسان رضوی با ۳ هزار و ۸۴۷ رویداد و خوزستان با ۲ هزار و ۱۰۶ رویداد، بیشترین تعداد چندقلو زایی را در کشور به خود اختصاص داده‌اند.» براساس گزارش مرکز صد جمعیت کشور سازمان ثبت احوال در سال ۱۴۰۲، بیشترین تعداد ولادت‌ها به میزان ۴۰۵ هزار و ۹۲۳ نوزاد، مربوط به دومین فرزند بوده است.

رسیدگی فوری به زیرمیزی پزشکان

محمدعلی اسفغانی، سخنگوی سازمان تعزیرات حکومتی از رسیدگی فوری به پرونده‌های زیرمیزی پزشکان خبر داد. او درباره دریافت زیرمیزی از بیماران توسط برخی پزشکان گفت: دریافت وجه اضافه بر تعرفه در هر صنفی، تخلف است و برخی از پزشکان تحت عناوین مختلف اقدام به اضافه دریافتی از بیمار می‌کنند که تخلف است و با اولویت بررسی می‌شود. به گزارش ایسنا، سخنگوی سازمان تعزیرات حکومتی گفت: گروکشی از بیمار در زمانی که نیازمند دریافت خدمات پزشکی است و مجبور کردن به پرداخت پول اضافه، سسکه، ارز یا موارد مشابه، تخلف بوده و در صورت تشکیل پرونده از متولیان وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی؛ سازمان تعزیرات حکومتی برای کمک به مردم و جلوگیری از تضعیف حق سلامت عمومی با جدیت برخورد می‌کند. اسفغانی بخشی از عملکرد این سازمان در حوزه زیرمیزی پزشکان را، رسیدگی به ۵۱۹ پرونده در چهارماه عنوان کرد که منجر به جریمه ۱۷ میلیارد و ۲۸۱ میلیون ریالی پزشکان متخلف شد.

پلمب ۴۵۲ خانه پلاک قرمز در تهران

احمد احمدی صدر در جریان جلسه دیروز شورای اسلامی شهر تهران گفت: اگر ۴۵۲ خانه پلاک قرمز در محدوده بازار، هرندی و دروازه غار پلمب نمی‌شد، ۱۲ هزار نفر را دستگیر می‌کردیم که بعد از آزادی مجدداً به این ۴۵۲ خانه بازمی‌گشتند. بیش از ۲۸۰ خانه برای این افراد ناامن و بلوک‌کنشی شده است. ۸۲ کلتی که محل تجمع ۵۰ تا ۳۰۰ نفره بود، دیگر وجود ندارد. ۱۸۲ کلتی با جمعیت تا ۵۰ نفر داشتیم که جمع‌آوری شدند. به گزارش تسنیم، احمدی صدر با اعلام اینکه در خلزلیل، میدان محمدیه، راه‌آهن و محدوده‌هایی از این قبیل مردم نمی‌توانستند تردد کنند، گفت: با اقدامات صورت‌گرفته، معترضان از این محدوده‌ها جمع‌آوری شده‌اند.

تشویقی مانند پرداخت وام و کمک‌های نقدی دارد، می‌تواند تعداد فرزندان در خانواده‌هایی که سطح درآمد پایین‌تری دارند افزایش دهد، اما در خانواده‌های باسواد و مرفه اثری نخواهد داشت. این طرح بیشتر بعد اقتصادی مسئله فرزندآوری را در نظر گرفته که برای یک خانواده مرفه، تاثیرگذار نیست و برنامه زندگی خود را براساس معیارهایی دیگر تنظیم می‌کند. او ادامه می‌دهد: «بسیاری از طرح‌های سیاستی در حوزه جمعیت به مرحله اجرا نرسانده و روی کاغذ بوده است. تنها موردی که اجرا شد، قانون جوانی جمعیت بود که آن هم هنوز به‌صورت کامل اجرا نشده است. مثلاً این طرح بر افزایش وام ازدواج تاکید داشته، اما پرداخت این وام زمانی مؤثر است که هزینه‌های زندگی کاهش پیدا کرده باشد. حالا هم هرسال مبلغ این وام افزایش پیدا می‌کند، اما دوندگی زیادی برای دریافت آن وجود دارد.»

به گفته کاظمی پور، بیشتر عوامل کاهش باروری در ایران به‌خصوص برای افراد تحصیل‌کرده یا کسانی که تمکن مالی دارند، مربوط به مؤلفه‌های فرهنگی است که نمی‌توان آن را با بخشنامه تغییر داد، اما دولتمردان ما می‌گویند که مسائل اقتصادی اهمیت بیشتری دارد.

تغییر رفتار باروری

برخلاف کاظمی پور، یکی از کارشناسان ستاد ملی جمعیت که وظیفه نظارت بر اجرای قانونی جوانی جمعیت را برعهده دارد، می‌گوید تا حدودی میزان تاثیر این قانون مشخص شده است. حسین مروتی، کارشناس و عضو این ستاد است و به هم‌همی درباره آخرین وضعیت اجرای طرح جوانی جمعیت توضیح می‌دهد: «تا امروز عموم مواد و بخشنامه‌های مربوط به طرح به مرحله اجرا رسیده است. در شرایط کشور ما که درصد کمی از قوانین تصویب اما اجرا نمی‌شود، می‌توانیم میزان اجرای این طرح را مثبت ارزیابی کنیم، بیش از ۵۰ درصد این طرح در کشور اجرا شده است. در دل این قانون محل تامین بودجه مشخص شده، بنابراین اجرای آن تسهیل و تا حد زیادی هم محقق شده است، با اینکه این طرح، نسبت به قوانین پیشین بهتر اجرا شده، اما به میزان مطلوب نرسیده است.»

او با اشاره به کاهش میزان مولید در سه سال گذشته، ادامه می‌دهد: «جمعیت زنان ۲۰ تا ۳۵ سال بیش از ۸۰ درصد مولید کشور را در اختیار دارند، اما در بازه زمانی ۱۰ سال اخیر، نزدیک به ۳۰ درصد از جمعیت این بازه سنی کاهش یافته و در مجموع میانگین سن زنان هم افزایش یافته، در این شرایط میزان فرزندآوری کاهش پیدا می‌کند. باین‌حال قانون جوانی جمعیت جلوی کاهش بیشتر این میزان مولید را گرفته است. دو مزیت عمده قانون این است که محل تامین بودجه آن مشخص شده و برای استنفاف از اجرای قانون نیز جریمه دیده شده و همین امور به اجرای آن کمک کرده است.» به گفته او، یکی دیگر از نشانه‌های تاثیرگذاری مثبت این قانون در تعداد فرزندان دوم به بعد دیده می‌شود: «از مجموع نوزادانی که در سال‌های گذشته متولد می‌شدند، درصد کمی از آنها فرزند دوم به بعد بودند، اما اخیراً تمایل مردم به داشتن بیش از دو فرزند، افزایش داشته است. هرچند این آمار ناچیز است، اما نشان می‌دهد گروهی از مردم در حال تغییر رفتار باروری خود هستند. در شش سال گذشته، ۱۸ درصد از جمعیت این زنان کم شده است و از یازده میلیون و دویست هزار نفر به ۹۲۳ هزار نفر رسیده است.»

او می‌گوید که میزان فرزندآوری در زنان بالای ۳۵ سال به بالا نیز افزایش داشته که می‌تواند ناشی از اجرای این قانون باشد: «این قانون هفت سال به‌صورت موقت اجرا می‌شود و بعد از آن باید مورد بازنگری قرار گیرد. برخی از مدیران ما اعتقادی به اجرای این قانون ندارند، یکی از مشکلات ما هم اختصاص بودجه طرح بود، دو سال پیش فقط ۵۰۰ میلیارد تومان از بودجه آن محقق شد، در حالی که برای اجرای آن ۱۰ هزار و ۷۰۰ میلیارد تومان اعتبار در نظر گرفته شده بود.»

مروتی درباره تمایل مردم به میزان فرزندآوری هم توضیح می‌دهد: «مطالعاتی انجام شده که طبق آنها به طور متوسط مردم به داشتن سه فرزند تمایل دارند، اما از این رقم ۱/۶ تا ۱/۷ محقق می‌شود. در مورد سیاست‌های کاهش فرزندآوری توجهی به نظر مردم نشده، اما در این قانون برخلاف سیاست‌های قبلی جریمه‌ای برای مردم در نظر گرفته نشد و فقط مشوق‌هایی مشخص شده و موانع برداشته شده است.» براساس عضو ستاد ملی جمعیت، نمی‌توان تخمین زد، این قانون در چه بازه زمانی نتایج خود را نشان می‌دهد، اما در مجموع قسمت‌هایی از آن که مربوط به مسائل فرهنگی بود، با کیفیت خوبی انجام نشده است. بالاترین بخش هزینه خانوار مربوط به مسکن است و در این طرح هم به خانواده‌ها مسکن اختصاص داده می‌شود. مروتی می‌گوید، وضعیت اقتصادی بهتر تاثیر چندانی در افزایش فرزندآوری ندارد: «نمونه این موضوع را در کشورهای اسکاندیناوی می‌بینیم که با وجود شرایط رفاهی خوب، با بحران جمعیت روبه‌رو هستند. در ایران نیز استان‌های گیلان و مازندران بالاترین درآمد سرانه را دارند، اما کمترین میزان زاد و ولد در آنها ثبت شده است. اگر در یک برهه اقتصادی هم نامانی اقتصادی ایجاد شود، فرزندآوری به میزانی کم می‌شود، اما در سال‌های بعد بحران می‌شود. اگر چه دولت مؤلفه‌ها است که به معیشت خانواده‌ها و فرزندآوری بیشتر ایشان کمک کند، ولی اساس مسئله تغییر فرهنگ است.»

نداشته باشد: «به غیر از تمام مسائل اجتماعی و اقتصادی، از همان ابتدا دلایل برای نداشتن فرزند مربوط به بدن زنان بود و قبول نداشتن هر زنی باید مادر شود. به غیر از اینکه از مسئولیت فرزندداری گریزان بودم، همیشه فکر می‌کردم چرا باید فرزندی را به این دنیا بیآورم؟ اگر کسی بخواهد بچه‌دار شود، می‌تواند یک کودک را به فرزندی بپذیرد. به بسیاری از دوستان هم همین توصیه را می‌کردم. در مجموع باتوجه به رویکردهایی که درباره بدن زنان -مخصوصاً در ایران- وجود دارد، مخالف داشتن فرزند هستم. از چند سال پیش تلاش شد قانون جوانی جمعیت تصویب شود و بندهایی دارد که گویی زن برای خودش تصمیم‌گیر نیست، مثلاً نمی‌تواند برای سقط جنین خود تصمیم بگیرد. گرچه این شرایط در برخی کشورهای دیگر هم وجود دارد.» او می‌گوید، یکی از دلایل مخالفتش با فرزنددار شدن این است که یک سیستم مردسالار برای زنان تصمیم می‌گیرد: «در یک‌دوره می‌گویند فرزند بی‌سوار، در یک‌دوره دیگر می‌گویند بچه‌دار نشو. حامل تمام این سیاست‌ها هم زنان هستند که شرایط به آنها تحمیل می‌شود. کم‌اینکه در مرحله بارداری و زایمان و به دوش کشیدن بیشتر مسئولیت بچه را هم نمی‌توانم بپذیرم. بعد از سال ۱۴۰۱ این تصمیم برای من شدیدتر هم شد. چرا باید اجراکننده این سیاست‌ها باشم؟» الهام می‌گوید به‌دلیل این تصمیم سرزنش هم شده است: «فشار فرهنگی و اجتماعی همیشه وجود دارد. در سال‌های گذشته تصمیم گرفته‌نم‌تنها در ایران، بلکه به‌دلیل سیاست‌های سرمایه‌داری در هیچ کشوری صاحب فرزند نشوم.»

نسرین بر خلاف دوزن دیگر، سه فرزند دارد و اگر شرایط اقتصادی اجازه می‌داد، حتماً از داشتن یک‌فرزند دیگر استقبال می‌کرد. او سه فرزند هفت‌ساله، چهارساله و دوساله دارد و متولد اوایل دهه ۶۰ است: «از آنجایی که همیشه به بچه علاقه زیادی داشتم، فرزنددار شدم. من خانواده پرجمعیتی دارم و همیشه در کنار هم هستیم. خواهران دیگر هم هرکدام سه فرزند دارند؛ به‌همین دلیل دوست داشتم که فرزندانم خواهر و برادر داشته و کنار هم باشند.» او ادامه می‌دهد: «چون فرزندانم خیلی کوچک بودند، هنوز با سختی فرزندآوری روبه‌رو نبودم. هر چقدر بزرگتر می‌شوند، مشکلاتشان هم از چیزی که فکر می‌کردم بزرگتر می‌شود. با این شرایط دیگر به فرزند چهارم فکر نمی‌کنم.» او دلیل را وضعیت اقتصادی می‌داند: «شرایط اقتصادی اولین عاملی است که مانع از فکر کردن به فرزند دیگری می‌شود. علاوه بر این، شاغلم و هزینه‌های مهدکودک و... هم بسیار بالاست.»

متولدان دهه ۶۰ در حال خروج از فرصت فرزندآوری

«ایران در مرحله اول سالخوردگی جمعیت قرار دارد؛» جمله‌ای که بسیاری از جمعیت‌شناسان ایران روی آن تاکید می‌کنند و معتقدند که در حال حاضر رشد طبیعی جمعیت ایران از ۸۰ هزار نفر نیز کمتر است؛ یعنی رشد طبیعی جمعیت ایران، در حال حرکت به سمت صفر است و پیش‌بینی می‌شود در سال ۱۴۲۰ و شاید زودتر نرخ رشد جمعیت صفر شود. شهلا کاظمی پور، جمعیت‌شناس، درباره ساختار جمعیتی فعلی ایران به هم‌همی می‌گوید: «کاهش باروری در ایران از سال ۷۰ به‌بعد آغاز شد؛ یعنی زمانی که سیاست‌های تنظیم خانواده تصویب شد و شرایط اجتماعی از نظر میزان تحصیلات، شهرنشینی و... تغییر کرد. بین سال‌های ۸۰ تا ۸۵ میزان فرزندآوری کمی افزایش یافت که به‌دلیل تعداد بالای مولید دهه ۶۰ بود؛ افرادی که به سن ازدواج رسیده بودند، اما به‌معنای افزایش نرخ باروری نبود. پیش‌بینی می‌شود موج بعدی افزایش مولید در ایران از سال ۱۴۰۵ به‌بعد رخ دهد؛ چون متولدان اواسط دهه ۸۰ به سن ازدواج می‌رسند ولی این روند هم مقطعی است. با وجود این شرایط، نگرانی‌های مربوط به آمارهای زادوولد هنوز پایرجاست.»

او ادامه می‌دهد: «در حال حاضر در فرصت جمعیتی قرار داریم، اما از نظر باروری در حال خروج از آن هستیم. بیشترین سهم جمعیتی جوان ما مربوط به متولدان دهه ۶۰ است که جوان‌ترین آنها ۳۲ سال دارد و به‌تدریج در حال خروج از زمان اوج فرزندآوری خود هستند.» کاظمی پور درباره تاثیر طرح جوانی جمعیت بر میزان فرزندآوری در ایران توضیح داد: «در این طرح عنوان شده که باید برخی از نهادها بر فرزندآوری تاکید کنند، باین‌حال در بهترین حالت حدود ۱۰ تا ۲۰ سال زمان نیاز است که این سیاست‌ها به نتیجه برسند. این طرح سال ۱۴۰۰ تصویب و از اواسط ۱۴۰۱ اجرا شد، بنابراین در بازه‌های کوتاه‌مدت نمی‌توان اثر بخشی آن را بررسی کرد. سال گذشته میزان مولید، کمی نسبت به سال قبل از آن کمتر شد، مشخص نیست اگر سیاست‌های طرح جوانی جمعیت اعمال نمی‌شد، این رقم کمتر می‌شد یا خیر؟»

این جمعیت‌شناس می‌گوید که در این طرح بر مسائل فرهنگی هم تاکید شده، اما هر نهاد آن را از منظر خود می‌بیند: «شواهد نشان می‌دهد هم سن ازدواج در حال افزایش است، هم تمایل به فرزندآوری کاهش یافته. ما در یک طرح تحقیقاتی از مردم پرسیدیم، تمایل دارند چند فرزند داشته باشند؟ پاسخ‌ها نشان می‌داد که علاقه آنها به یک تعداد فرزند مشخص، بیشتر از نرخی است که در جامعه محقق می‌شود. باتوجه به اینکه قانون جوانی جمعیت، بندهایی

تسهیلات و دیعه مسکن برای خانواده‌های دارای حداقل سه فرزند در سال ۹۹، آیین‌نامه اجرایی حمایت بیمه از مادران خانه‌دار دارای سه فرزند در سال ۱۴۰۲ هم بخش دیگری از این سیاست‌های حمایتی بود.

فرزندآوری اجباری؟

با وجود تمام برنامه‌هایی که در دو دهه گذشته برای تغییر نرخ فرزندآوری در کشور انجام شده، این روند اما همچنان سیر نزولی دارد؛ روندی که جمعیت‌شناسان دلیل آن را بیش از آنکه شرایط اقتصادی بدانند، ناشی از عوامل فرهنگی معرفی می‌کنند. هم‌همی در گفت‌وگو با خانواده‌ها دلایل آنها را برای فرزنددار شدن یا نشدن بررسی کرد. هر سه زنی که با آنها مصاحبه شد، متولد دهه ۶۰ هستند و بیش از ۱۰ سال از ازدواج آنها می‌گذرد؛ یکی از آنها به داشتن فرزند علاقه دارد، اما شرایط اجتماعی به مانع بزرگی بر سر راه او تبدیل شده، زنی دیگر هرگز علاقه‌ای به مادر شدن ندارد و سیاست‌های مربوط به آن را نمی‌پذیرد و دیگری سه فرزند دارد و اگر شرایط اقتصادی فراهم شود، حتماً به فرزند چهارم فکر می‌کند. یاسمن ۱۷ سال پیش ازدواج کرده و با وجود اینکه به داشتن فرزند علاقه دارد، اما شرایط اجتماعی را مانع اصلی آن می‌داند. او و همسرش مدتی خارج از ایران زندگی می‌کردند و می‌گویند، قبل از ازدواج هم به داشتن فرزند علاقه داشتند، اما بعد از بازگشت به ایران هم شرایط زندگی‌شان تغییر کرد، هم نظرشان درباره پدر و مادر بودن: «اگر خارج از ایران می‌ماندیم، تا الان حداقل دو فرزند داشتم، اما از زمانی که برگشتیم این مسئله را فراموش کردیم. حالا هم همسرم تمایل چندانی به داشتن فرزند ندارد.»

او می‌گوید، این تصمیم دلایل اقتصادی ندارد و می‌توانستیم هزینه‌های یک فرزند را تامین کنیم، اما یکی از دلایلی که باعث شده هنوز بچه‌دار نشویم، شرایط جامعه ایران است: «تصور می‌کنم در کشورهای دیگر داشتن فرزند راحت‌تر است و امکانات بیشتری در اختیار مادر قرار می‌گیرد. بسیاری از اطرافیان من هم هنوز بچه‌دار نشده‌اند و مصرانه می‌گویند اصلاً علاقه‌ای به فرزندآوری ندارند، اما از طرف دیگر به‌تازگی خبر بارداری نزدیکانم را هم زیاد می‌شنوم.»

او به فریز کردن تخمک هم فکر می‌کند؛ چون ممکن است نظرش تغییر کند: «ما فعلاً نمی‌توانیم برای آینده برنامه‌ریزی کنیم و هیچ افقی پیش‌روی مان نیست. فراهم کردن شرایط رفاه برای یک کودک در ایران سخت‌تر از کشورهای دیگر است. فکر می‌کنم کسانی که خارج از ایران زندگی می‌کنند بهتر می‌توانند برای آینده خود برنامه‌ریزی کنند.» او معتقد است شرایط اجتماعی، او را برای فرزنددار شدن مردد می‌کند: «اگر شرایط اجتماعی تغییر کند حتماً بچه‌دار می‌شوم. دوست دارم فرزندم حتماً در ایران به دنیا بیاید و همین جایزگ شود. از بچه‌داری و مراقبت از او و در مجموع چنین تغییری نمی‌ترسم، اما شرایط اجتماعی آنقدر برایم مهم است که فعلاً علاقه‌ای ندارم فرزند داشته باشم.» برخلاف یاسمن، الهام تمایلی ندارد فرزند داشته باشد؛ نه در ایران و نه هیچ کشور دیگری. او ۱۳ سال پیش ازدواج کرده و دلایل بسیاری متفاوتی برای انتخابش دارد. او می‌گوید که از همان دوران جوانی تصمیم گرفته، فرزندی

حسین مروتی
کارشناس ستاد ملی جمعیت

جمعیت زنان ۲۰ تا ۳۵ سال بیش از ۸۰ درصد مولید کشور را در اختیار دارند. اما در بازه زمانی ۱۰ سال اخیر، نزدیک به ۳۰ درصد از جمعیت این بازه سنی کاهش یافته و در مجموع میانگین سن زنان هم افزایش یافته، در این شرایط میزان فرزندآوری کاهش پیدا می‌کند. با این شرایط دیگر به فرزند چهارم فکر نمی‌کنم. شرایط اقتصادی اولین عاملی است که مانع از فکر کردن به فرزند دیگری می‌شود. علاوه بر این، شاغلم و هزینه‌های مهدکودک و... هم بسیار بالاست.